

ЛІСТЫ НА ШЛЯХАХ ПЕРАМОГІ

З ФОНДАЎ ДЗЯРЖАЎНАГА МУЗЕЯ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Адна з самых важных у сёлетнім календары гістарычных падзей – 80-я гадавіна Вялікай Перамогі. У Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры захоўваюцца сотні артэфактаў – сведчаньняў Вялікай Айчыннай вайны і доўгага, цяжкага чатырохгадовага шляху да Перамогі: гэта асабістыя рэчы літаратараў, дакументы, фотаздымкі, выданні ваенных гадоў, а таксама лісты і паштоўкі. Радкі, што пісаліся ў самых розных, часам жудасных, умовах, на франтавых дарогах, у эвакуацыі, удалечыні ад родных, сяброў, да сёння захоўваюць тыя перажыванні, спадзевы і мары, гора і боль, якія выпалі на долю іх аўтараў і адрасатаў.

Новы праект часопіса “Роднае слова” і Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры “Лісты на шляхах Перамогі” будзе штотомсяць знаёміць чытачоў з непублікаванымі раней лістамі з эпістальнай спадчыны айчынных пісьменнікаў перыяду Вялікай Айчыннай вайны, што зберагаецца ў фондах музея. Пры адхінуўшы заслону 80-гадовай даўнасці, паспрабуем наблізіцца да тых няпростых часоў і больш дазнацца пра баявыя і творчыя шляхі нашых літаратараў.

“ДУША... РВЕЦЦА ХОЦЬ КРЫХУ БЫЦЬ БЛІЖЭЙ... К БЕЛАРУСІ”

ЛІСТ КУЗЬМЫ ЧОРНАГА МІХАСЮ ЛЫНЬКОВУ І КАНДРАТУ КРАПІВЕ

Дарагі Кандратка! Дарагі Міхась!

Маю магчымасць напісаць табе, Кандратце, і табе[,] Міхале[,] пару слоў. Бадай што месяц мы пражылі ў г. Болхаве, дзе выпускалі “Звяду” і плакат. Цяпер мы назначаны на выезд у Маскву, ці пад Маскву, дзе будзем рабіць газету на беларускай мове “Савецкая Беларусь” і такі-жа плакат. Мне надзвычай хочацца быць з вамі, асабліва пасля таго[,] як я месяц кіснуў у г. Болхаве, але я і сам не ведаю што рабіць. Нашы спісы ўжо у ЦК ВКП. І апроч таго маю надзею з Масквы бліжэй звязацца з сям’ёй. Але самае важнае – душа, якая падобна да балячкі, рвецца хоць крыху быць бліжэй і к Беларусі, і к нейкай баявой і рухавейшай абстаноўцы, дзе-б не было так ціха як у Болхаве. Проста кісла. Мы так часта мянялі свой адрас пасля Гомеля, што не атрымаў ад жонкі ніводнага пісьма і нічога пра іх так не ведаю. Браткі мае родныя! Каб хоць пару раёнаў хутчэй было ачышчана ад немца ў Беларусі. Пачала б тады душа весялець. Адным словам[,] будзем у Беларусі, калі не зімой, дык на весну. Убачымся і працаваць будзем, і яшчэ многа зробім. Прывітанне вам ад Міхася Машары. Ад мяне прывітанне ўсім і асабліва [Глю] Гурскаму. Цалую вас. Кузьма.

23/ IX 41 г.

Ліст Кузьмы Чорнага ад 23 верасня 1941 г. адрасаваны Міхасю Лынькову і Кандрату Крапіве. На момант яго напісання К. Чорны знаходзіўся ў горадзе Болхаў Арлоўскай вобласці, дзе супрацоўнічаў з выданнямі “Звезда”, “Советская Белоруссия” і агітплакатам “Раздавім фашысцкую гадзіну”, эвакуяванымі ў першыя дні вайны спачатку ў Гомель, потым утлыб РСФСР. Рэдакцыі першых дзвюх з 9 кастрычніка 1941 да ліпеня 1944 г. былі аб’яднаныя ў газету “Советская Беларусь”, пазней з Болхава яе перавялі ў Казань, у 1942 г. – у Маскву. Агітплакат “Раздавім фашысцкую гадзіну” выдаваўся з ліпеня 1941 г., у 1941–1943 гг. галоўным рэдактарам быў Міхась Чавускі, у 1943–1945 гг. Кандрат Крапіва.

За гады вайны, па дадзеных даследчыкаў ваеннай прэсы, было апублікавана больш за 100 твораў К. Чорнага: нататак, фельетонаў, нарысаў. Адрасаты ліста М. Лынькоў і К. Крапіва ў 1941 г. – супрацоўнікі іншага франтавага выдання “За Савецкую Беларусь”. Міхась Ціханавіч быў яго галоўным рэдактарам з ліпеня 1941 да кастрычніка 1942 г. Жонка пісьменніка Соф’я Захараўна Лынькова перадала беражліва захаваны праз дзесяцігоддзі ліст у фонды музея ў 1987 г.

Валянціна КАРОТКІНА,
загадчык навукова-асветніцкага аддзела
Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры.